

**BENELUX-OVEREENKOMST
BETREFFENDE DE AGENTUUROVEREENKOMST**

De Regering van het Koninkrijk België,

De Regering van het Groothertogdom Luxemburg,

De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,

Beziëld door het verlangen naar gelijkvormigheid in hun rechtsbeginselen en naar overeenstemming in juridische oplossingen voor hun landen,

Overwegende dat de voortdurend verdergaande economische integratie van de Beneluxlanden het gewenst maakt hun wetgevingen betreffende de agentuurovereenkomst te unificeren,

Van mening zijnde dat het aanvaarden door de drie landen van gelijksoortige regels inzake de agentuurovereenkomst kan bijdragen tot vergemakkelijking van het dienstenverkeer in Benelux, zulks overeenkomstig de doelstellingen van het Benelux-Unieverdrag,

Overwegende dat in het onderhavige geval de vorm van een Overeenkomst met Bijlage, waaraan de Overeenkomstsluitende Partijen zich verbinden hun nationale wetgeving aan te passen, de meest geschikte vorm is gebleken,

Gelet op de adviezen van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad van 8 oktober 1966 en van 2 juni 1973,

Zijn overeengekomen als volgt :

Artikel 1

De Overeenkomstsluitende Partijen verbinden zich uiterlijk op de dag van inwerkingtreding van deze Overeenkomst hun nationale wetgeving betreffende de agentuurovereenkomst aan te passen aan de bepalingen van de Bijlage bij deze Overeenkomst.

Artikel 2

1. België en Luxemburg zullen de onderhavige Overeenkomst slechts toepassen op daden van koophandel.

2. Ieder der Overeenkomstsluitende Partijen houdt zich de bevoegdheid voor te allen tijde te verklaren dat zij de onderhavige Overeenkomst niet zal toepassen op overeenkomsten, waarbij een der partijen een verzekeringsagent is.

3. Ieder der Overeenkomstsluitende Partijen kan te allen tijde met instemming van de Regeringen van de beide andere landen en na advies van de Raadgevende Interparlementaire Benelux-raad, verklaren dat zij de onderhavige Overeenkomst niet zal toepassen op een of meer soorten van overeenkomsten, andere dan die genoemd in lid 2.

4. De in de leden 2 en 3 bedoelde verklaringen worden gericht aan de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die daarvan onmiddellijk kennis geeft aan de ondertekenende Regeringen. Zij worden van kracht op de dag waarop zij door de Secretaris-Generaal worden ontvangen. De Overeenkomstsluitende Partij, die een verklaring heeft afgelegd, kan haar te allen tijde intrekken; het in dit lid bepaalde ten aanzien van de verklaringen geldt eveneens voor de intrekking daarvan.

Artikel 3

Ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag als gemeenschappelijke rechtsregels aangewezen de bepalingen van deze Overeenkomst, van de Bijlage en van de verklaring van een Overeenkomstsluitende Partij, waarmee de Regeringen van de beide andere landen overeenkomstig artikel 2, lid 3, hun instemming hebben betuigd.

Artikel 4

1. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, geldt deze Overeenkomst alleen voor het Rijk in Europa.
2. De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden kan de toepasselijkheid van deze Overeenkomst uitbreiden tot Suriname en de Nederlandse Antillen door middel van een verklaring, gericht aan de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die daarvan onmiddellijk kennis geeft aan de ondertekende Regeringen. Deze verklaring wordt van kracht op de eerste dag van de tweede maand, volgende op de datum waarop de Secretaris-Generaal haar heeft ontvangen.

Artikel 5

1. Deze Overeenkomst dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die de ondertekende Regeringen kennis geeft van de neerlegging van die akten.
2. De Overeenkomst zal in werking treden op de eerste dag van de tweede maand, volgende op de datum van neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging.
3. Ten aanzien van de derde Regering die overgaat tot neerlegging van haar akte van bekrachtiging, zal de Overeenkomst in werking treden op de eerste dag van de tweede maand, volgende op de datum van neerlegging van die akte.

Artikel 6

1. Deze Overeenkomst kan, na overleg tussen de drie ondertekende Regeringen, te allen tijde door elk van de Overeenkomstsluitende Partijen worden opgezegd na het einde van een termijn van twee jaar te rekenen van de datum van haar inwerkingtreding af.

2. Opzegging geschiedt door middel van een kennisgeving gericht aan de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die daarvan onmiddellijk mededeling doet aan de ondertekenende Regeringen. De opzegging wordt van kracht op de eerste dag van de zesde maand volgende op de datum waarop de Secretaris-Generaal de kennisgeving van opzegging heeft ontvangen.
3. De opzegging heeft slechts rechtsgevolg ten aanzien van de Overeenkomstsluitende Partij die haar heeft gedaan.
4. Opzegging door de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden kan beperkt worden tot de gebieden of tot een van de gebieden, bedoeld in artikel 4, lid 2.

Artikel 7

1. Ieder der ondertekenende Regeringen kan, na het einde van de in artikel 6, lid 1, genoemde termijn, een nauwkeurig geformuleerd voorstel tot wijziging van een of meer artikelen van de Overeenkomst of van de Bijlage doen ; dit voorstel zal op dezelfde wijze als een opzegging ter kennis van de beide andere ondertekenende Regeringen worden gebracht. In dat geval zullen de drie Regeringen trachten tot overeenstemming te komen.
2. Indien een jaar na de datum van kennisgeving aan de beide andere ondertekenende Regeringen geen overeenstemming is bereikt, kan de Regering, die het voorstel heeft gedaan, haar wetgeving in de voorgestelde zin wijzigen. De wijziging wordt op dezelfde wijze als het voorstel ter kennis van de beide andere ondertekenende Regeringen gebracht.

In dat geval is geen der beide andere ondertekenende Regeringen langer gebonden door de bepaling die het voorwerp was van het voorstel tot wijziging. Zelfs kan elk van de Overeenkomstsluitende Partijen de Overeenkomst opzeggen overeenkomstig artikel 6, lid 2. De opzegging zal van kracht worden op de eerste dag van de derde maand volgende op de datum waarop de Secretaris-Generaal de kennisgeving van opzegging heeft ontvangen. Artikel 6, lid 3, is op deze opzegging van toepassing.

Artikel 8

Indien een der ondertekenende Regeringen na de datum van inwerkingtreding van deze Overeenkomst partij wenst te worden bij een Overeenkomst, waarin bepalingen voorkomen welke afwijken van de onderhavige Overeenkomst of van de Bijlage, is artikel 7 van overeenkomstige toepassing.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te 's-Gravenhage op 26 november 1973, in drie exemplaren, in de Nederlandse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek.

Voor de Regering van het Koninkrijk België,

H. VANDERPOORTEN

Voor de Regering van het Groothertogdom Luxemburg,

Eug. SCHAUS

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,

A.A.M. van AGT

BIJLAGE

GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN
BEHORENDE BIJ DE BENELUX-OVEREENKOMST
BETREFFENDE DE AGENTUUROVEREENKOMST

ANNEXE

DISPOSITIONS COMMUNES
ANNEXEES A LA CONVENTION BENELUX
RELATIVE AU CONTRAT D'AGENCE

GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN

Artikel 1

De agentuurovereenkomst is een overeenkomst waarbij de ene partij, de principaal, aan de andere partij, de handelsagent, opdraagt, en deze zich verbindt, voor een bepaalde of een onbepaalde tijd en tegen beloning bij de totstandkoming van overeenkomsten bemiddeling te verlenen en deze eventueel op naam en voor rekening van de principaal te sluiten, zonder aan deze ondergeschikt te zijn.

Artikel 2

1. De handelsagent moet de belangen van de principaal behartigen met de vereiste zorgvuldigheid.
2. Hij is verplicht de principaal alle nodige inlichtingen te geven en in het bijzonder onverwijld kennis te geven van de overeenkomsten die hij voor de principaal heeft bemiddeld of gesloten.

Artikel 3

1. De handelsagent kan zich voor verplichtingen die voor derden uit een door hem bemiddelde of afgesloten overeenkomst voortvloeien, uitsluitend schriftelijk aansprakelijk stellen.
2. Tenzij schriftelijk anders is overeengekomen, is de handelsagent krachtens een beding van delcredere slechts aansprakelijk voor de gegoedheid van de derde.
3. Hij kan zich niet aansprakelijk stellen tot een hoger bedrag dan de overeengekomen provisie, tenzij het beding betrekking heeft op een bepaalde overeenkomst of op overeenkomsten die hij zelf in naam van de principaal sluit.

4. Indien er een kennelijke wanverhouding is tussen het risico dat de handelsagent op zich heeft genomen en de bedongen provisie, kan de rechter het bedrag waarvoor de handelsagent aansprakelijk is, matigen voor zover dit bedrag de provisie te boven gaat. De rechter houdt met alle omstandigheden rekening, in het bijzonder met de wijze waarop de handelsagent de belangen van de principaal heeft behartigd.

Artikel 4

1. De principaal moet alles doen wat in de gegeven omstandigheden van zijn kant nodig is om de handelsagent in staat te stellen zijn werkzaamheden te verrichten.
2. Hij is verplicht de handelsagent onverwijld te waarschuwen indien hij voorziet dat in een uitgesproken geringere mate dan de handelsagent mocht verwachten overeenkomsten zullen of mogen worden afgesloten.

Artikel 5

1. De handelsagent heeft recht op de overeengekomen provisie, of bij gebreke van een beding daaromtrent, op de gebruikelijke provisie voor alle overeenkomsten die tijdens zijn agentschap zijn tot stand gekomen :
 - a) indien de overeenkomst door zijn tussenkomst is tot stand gekomen ;
 - b) indien de overeenkomst is tot stand gekomen met een klant die hij reeds vroeger voor een dergelijke overeenkomst had aangebracht ;
 - c) indien de overeenkomst is afgesloten met iemand die behoort tot de klantenkring of gevestigd is in het gebied dat aan de handelsagent is toegewezen, tenzij uitdrukkelijk is overeengekomen dat de handelsagent ten aanzien van die klantenkring of in dat gebied niet het alleenrecht heeft.

2. Voor de voorbereiding van overeenkomsten die pas na het einde van de agentuurovereenkomst tot stand komen, heeft de handelsagent recht op een billijke beloning. Op deze beloning zijn de bepalingen van deze wet omtrent de provisie van toepassing.

Artikel 6

1. Het recht op provisie ontstaat zodra de overeenkomst met de derde is tot stand gekomen.
2. Indien de rol van de handelsagent zich heeft beperkt tot het verlenen van bemiddeling bij de totstandkoming van de overeenkomst, wordt de order, die hij aan zijn principaal heeft doen toekomen, voor wat betreft het recht op provisie, geacht te zijn aanvaard, tenzij de principaal de handelsagent binnen een in de agentuurovereenkomst bepaalde termijn mededeelt, dat hij de order weigert of een voorbehoud maakt. Bij gebreke aan een zodanige bepaling bedraagt de termijn een maand vanaf het moment dat hem de order is medegedeeld.
3. Het beding dat het recht op provisie doet afhangen van de uitvoering van de overeenkomst, dient uitdrukkelijk te worden gemaakt. Het onthoudt aan de handelsagent deze provisie alleen indien de principaal bewijst dat de niet-uitvoering redelijkerwijze niet voor zijn rekening komt.

Artikel 7

1. De principaal is verplicht na afloop van iedere maand aan de handelsagent een schriftelijke opgave te verstrekken van de over die maand verschuldigde provisie, onder vermelding van de gegevens waarop de berekening berust ; deze opgave moet worden verstrekt voor het einde van de volgende maand. Partijen kunnen schriftelijk overeenkomen dat de opgave twee- of driemaandelijks wordt verstrekt.

2. De handelsagent is bevoegd van de principaal inzage te verlangen van de nodige bewijsstukken, echter zonder afgifte te kunnen verlangen. Hij kan zich op zijn kosten doen bijstaan door een deskundige, aanvaard door de principaal of bij afwijzing benoemd door de president van de bevoegde rechtbank op verzoek van de handelsagent.
3. Echter kunnen partijen schriftelijk overeenkomen dat de inzage van de bewijsstukken zal geschieden aan een derde. Indien deze zijn taak niet vervult, zal de president van de rechtbank een plaatsvervanger aanwijzen.
4. De overlegging van de bewijsstukken door de principaal geschiedt onder verplichting tot geheimhouding door de handelsagent en in de vorige leden vermelde personen. Deze laatsten zijn echter niet verplicht tot geheimhouding tegenover de handelsagent voor zover het betreft een in het eerste lid bedoeld gegeven.

Artikel 8

De provisie wordt opeisbaar op de achtste dag van de maand, volgende op die waarin de opgave aan de handelsagent moet worden verstrekt.

Artikel 9

1. De handelsagent heeft recht op een beloning, indien hij bereid is zijn verplichtingen uit de agentuurovereenkomst na te komen of deze reeds heeft nagekomen, doch de principaal van de diensten van de handelsagent geen gebruik heeft gemaakt of in aanzienlijk geringere mate gebruik heeft gemaakt dan deze als normaal mocht verwachten, tenzij de gedraging van de principaal voortvloeit uit omstandigheden welke redelijkerwijs niet voor zijn rekening komen.
2. Bij de bepaling van deze beloning wordt rekening gehouden met het bedrag van de in de voorafgaande tijd verdiende provisies en met alle andere ter zake in acht te nemen factoren, zoals de onkosten die de handelsagent zich door het niet verichten van werkzaamheden bespaart.

Artikel 10

Indien een agentuurovereenkomst die voor een bepaalde tijd is aangegaan, na het verstrijken van die termijn door partijen stilzwijgend wordt voortgezet, wordt zij geacht wederom te zijn aangegaan op dezelfde voorwaarden en voor dezelfde tijd, doch ten hoogste voor een jaar. Deze bepaling is van toepassing bij elke verdere stilzwijgende voortzetting.

Artikel 11

1. Indien de agentuurovereenkomst is aangegaan voor een onbepaalde tijd of voor een bepaalde tijd met recht van tussentijdse opzegging, is ieder der partijen bevoegd haar te doen eindigen met inachtneming van de overeengekomen opzeggings-termijn. Bij gebreke aan een overeenkomst dienaangaande, zal de opzeggingstermijn vier maanden bedragen, vermeerderd met een maand na drie jaar looptijd van de overeenkomst en met twee maanden na zes jaar.
2. De termijn van opzegging kan niet korter zijn dan een maand.
3. Opzegging behoort plaats te vinden tegen het einde van een kalendermaand.

Artikel 12

1. De agentuurovereenkomst eindigt door het overlijden van de handelsagent.
2. Ingeval van overlijden van de principaal zijn zowel zijn erfgenamen als de handelsagent bevoegd, mits binnen negen maanden na het overlijden, de overeenkomst te doen eindigen met een opzeggingstermijn van vier maanden.

Artikel 13

1. De partij die de overeenkomst beëindigt zonder eerbiediging van haar duur of zonder inachtneming van de wettelijke of overeengekomen opzeggingstermijn en zonder dat de wederpartij daarin toestemt, is schadeplichtig, tenzij zij de overeenkomst doet eindigen om een dringende, aan de wederpartij onverwijld medegedeelde reden.
2. Dringende redenen zijn omstandigheden van zodanige aard dat van de partij die de overeenkomst doet eindigen, redelijkerwijs niet gevergd kan worden de overeenkomst, zelfs tijdelijk, in stand te laten.
3. Indien de beëindiging van de overeenkomst wegens een dringende reden gegrond is op omstandigheden, waarvoor de wederpartij een verwijt treft, is laatstgenoemde schadeplichtig.
4. Een beding waardoor aan een der partijen de beslissing wordt overgelaten of er een dringende reden aanwezig is, is nietig.

Artikel 14

1. Ieder der beide partijen is bevoegd de rechter te vragen de agentuurovereenkomst te ontbinden op grond van :
 - a. omstandigheden die een dringende reden opleveren in de zin van artikel 13, lid 2 ;
 - b. verandering in de omstandigheden welke van dien aard is, dat de billijkheid eist, dat aan de overeenkomst dadelijk of na korte tijd een einde wordt gemaakt.
2. De rechter bepaalt op welke dag de overeenkomst eindigt.
3. Spreekt de rechter de ontbinding uit op grond van een omstandigheid als bedoeld in het eerste lid onder a. en kan van deze omstandigheid de verweerder een verwijt worden gemaakt, dan is deze schadeplichtig.
4. Spreekt de rechter de ontbinding uit op grond van hetgeen is bepaald in het eerste lid onder b., dan kan hij aan een der partijen een vergoeding toekennen. Hij kan bepalen dat deze in termijnen wordt betaald.

Artikel 15

1. De partij die, krachtens artikel 13 of artikel 14, derde lid, schadeplichtig is, is aan de wederpartij een som verschuldigd gelijk aan de beloning over de tijd dat de agentuurovereenkomst bij regelmatige beëindiging had behoren voort te duren. Voor de vaststelling van deze som wordt rekening gehouden met de in de voorafgaande tijd verdiende provisie en met alle andere ter zake in acht te nemen factoren.
2. De rechter is bevoegd deze som te verminderen, indien zij hem met het oog op de omstandigheden te hoog voorkomt.
3. De benadeelde partij kan, in plaats van de schadeloosstelling in de voorgaande leden bedoeld, volledige vergoeding van haar schade vorderen, onder gehoudenheid de omvang daarvan te bewijzen.

Artikel 16

1. Bij het einde van de agentuurovereenkomst heeft de handelsagent, die door zijn werkzaamheden een klantenkring heeft geschapen of ontwikkeld en die aldus een aanmerkelijk hogere waarde heeft verschaft aan de onderneming van de principaal, recht op een passende vergoeding, tenzij dit strijdig zou zijn met de billijkheid.
2. Het bedrag van de vergoeding is niet hoger dan dat van de beloning van één jaar berekend naar het gemiddelde van de laatste vijf jaar of, indien de overeenkomst korter heeft geduurd, naar het gemiddelde van de gehele duur daarvan.

Artikel 17

1. Een beding dat de handelsagent beperkt in zijn vrijheid om na het einde van de agentuurovereenkomst werkzaam te zijn, is slechts geldig indien het schriftelijk is vastgesteld.
2. Aan zodanig beding kan de principaal geen rechten ontlenen, indien de overeenkomst is geëindigd :
 - a. doordat hij haar zonder toestemming van de handelsagent heeft beëindigd zonder inachtneming van de wettelijke of overeengekomen termijn en zonder een dringende, aan de handelsagent onverwijld medegedeelde reden ;
 - b. doordat de handelsagent de overeenkomst heeft beëindigd vanwege een dringende, onverwijld aan de principaal medegedeelde reden, waarvoor laatstgenoemde een verwijt treft ;
 - c. door een rechterlijke uitspraak gegrond op omstandigheden terzake waarvan de principaal een verwijt treft.
3. De rechter kan op verzoek van de handelsagent zulk een beding geheel of gedeeltelijk tenietdoen, op grond dat, in verhouding tot het te beschermen belang van de principaal, de handelsagent door dat beding onbillijk wordt benadeeld.
4. Indien de principaal een boete of een bepaalde schadevergoeding heeft bedongen voor het geval de handelsagent handelt in strijd met het beding, kan de rechter op verzoek van de handelsagent deze boete of schadevergoeding verminderen, zo de bedongene bovenmatig is.

Artikel 18

Rechtsvorderingen gegrond op de artikelen 13, 14 en 16, verjaren door verloop van één jaar na het feit, dat de vordering deed ontstaan.

Artikel 19

Van de artikelen 3, 5, lid 2, 6, lid 3, 7, 11, lid 2, 13, 14, 15, 16, lid 1, 17 en 18 kunnen partijen niet afwijken.

Evenmin kan ten nadele van de handelsagent worden afgeweken van artikel 16, lid 2.

GEMEENSCHAPPELIJKE MEMORIE VAN TOELICHTING
VAN DE BENELUX-OVEREENKOMST BETREFFENDE DE
AGENTUUROVEREENKOMST

EXPOSE DES MOTIFS COMMUN
DE LA CONVENTION BENELUX CONCERNANT
LE CONTRAT D'AGENCE

**GEMEENSCHAPPELIJKE MEMORIE VAN TOELICHTING
VAN DE BENELUX-OVEREENKOMST
BETREFFENDE DE AGENTUUROVEREENKOMST (*)**

HOOFDSTUK I

Inleiding

Het eerste initiatief om te komen tot harmonisatie van de wetgevingen der drie Beneluxlanden betreffende de agentuurovereenkomst werd in 1958 genomen door de Benelux-Studiecommissie tot eenmaking van het recht. Deze Commissie stelde een voorontwerp op van een Benelux-modelwet betreffende de agentuurovereenkomst met een daarbij behorende toelichting. Deze modelwet beoogde door een aantal bepalingen, ten dele van aanvullend, ten dele van dwingend recht, voor de vragen welke de werkzaamheden van de handelsagenten doen rijzen, oplossingen voor te stellen die een billijke regeling geven en in harmonie zijn met het geheel van de wetgeving in de drie landen. De Commissie bood haar ontwerp in april 1963 aan de Ministers van Justitie der drie landen aan.

Inmiddels was onder datum van 16 januari 1961 door de Kamer van Koophandel te Brussel een voorontwerp van wet tot instelling van een statuut voor de handelsagenten opgesteld, ten einde tegemoet te komen aan de toenemende behoefte in België aan een zelfstandige wettelijke regeling voor dit beroep. De betekenis van dit ontwerp kwam tot uiting doordien het op 14 november 1961 ongewijzigd als wetsvoorstel bij de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers werd ingediend (Kamerstuk nr 217, zitting 1961-1962) door de Heren Cudell, Verbaanderd en Drèze.

In de loop van 1964 brachten de Ministers van Justitie een aantal wijzigingen — merendeels van ondergeschikt belang — aan in het door de Benelux-Studiecommissie opgestelde voorontwerp. Op 10 mei 1965 legden zij de niet-conventionele ontwerp-modelwet met toelichting namens de drie Regeringen ter fine van advies voor aan de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

De Interparlementaire Beneluxraad publiceerde dit ontwerp (stuk 61-1 van 24 mei 1965) en droeg aan zijn Commissie voor de burgerlijke, de handels- en de strafwetgeving op hierover verslag uit te brengen. Dit

(*) De onderhavige Gemeenschappelijke memorie van toelichting is bestemd om te dienen als toelichting bij de wetsontwerpen tot goedkeuring, welke ieder der drie Regeringen bij haar Parlement zal indienen; het zal aan iedere Regering vrij staan daaraan bepaalde gegevens toe te voegen indien dat uit nationaal oogpunt gewenst zou worden geacht.

verslag is opgenomen in stuk 61-2 van 12 september 1966. Ter vergadering van 8 oktober 1966 bracht de Interparlementaire Raad eenparig een gunstig advies uit over het ontwerp van modelwet, onder voorbehoud dat daarin de door genoemde Commissie in haar verslag voorgestelde wijzigingen zouden worden aangebracht.

De Regeringen aanvaardden de door de Raad voorgestelde wijzigingen, zij het wat een enkel punt betreft in een enigszins gewijzigde vorm. Tevens werd de gemeenschappelijke toelichting aangepast. De aldus gewijzigde tekst van de modelwet en van de toelichting werd vervolgens op 19 juni 1967 door de Ministers van Justitie vastgesteld en gepubliceerd in het Benelux-Publikatieblad nr 1967-4.

Vervolgens dienden de bepalingen van de modelwet door elk van de Regeringen te worden overgenomen in een nationaal wetsontwerp.

Op 14 februari 1969 diende de Belgische Regering bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsontwerp in, dat volledig in overeenstemming was met de Benelux-modelwet (Kamerstuk 283, zitting 1968-1969). Op dat moment was reeds bij het Belgische Parlement een parlementair initiatiefvoorstel m.b.t. hetzelfde onderwerp in behandeling. Tijdens de zitting 1965-1966 was nl. bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel (Kamerstuk nr 272) ingediend door de Heren Cudell, Radoux, Gillet en Saint-Remy, dat geïnspireerd was door de ontwerp-Benelux-modelwet. Nadien werd door diezelfde parlementsleden tijdens de zitting 1971-1972 een analoog initiatiefvoorstel (Kamerstuk nr 328) ingediend.

De confrontatie met deze beide voorstellen leidde de Commissie voor de Justitie van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers er toe op enkele punten oplossingen voor te stellen, welke afwijken van het regeringsontwerp, waarbij zij overigens overwoog dat wegens het niet-verbindende karakter van een modelwet, in elk der drie landen aanpassingen aan het eigen recht mochten plaatsvinden. De Commissie sloot zich niettemin aan bij het voorstel van de Regering om eerst na te gaan of de beide partnerlanden de voorgestelde amendementen konden aanvaarden.

In Nederland werd het inmiddels bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediende wetsontwerp tot aanpassing van de nationale wetgeving aan de Benelux-modelwet (2° Kamerstuk 11022, zitting 1970-1971) in handen gesteld van de vaste Commissie voor Justitie van deze Kamer. Deze Commissie bracht op 17 maart 1971 een Voorlopig Verslag uit, waarin een aantal vragen werden gesteld en een aantal suggesties werden gedaan, maar geen blijk werd gegeven van belangrijke bedenkingen ten aanzien van de inhoud van de modelwet.

In die omstandigheden gaf de Luxemburgse Regering er de voorkeur aan om met de indiening van een nationaal wetsontwerp te wachten totdat zowel op Benelux-niveau als op nationaal vlak nader overleg zou zijn gepleegd.

Op 19 oktober 1970 bespraken de Ministers van Justitie der drie landen de situatie. Zoals in het 15de gezamenlijk jaarverslag aan de Interparlemen-

taire Beneluxraad inzake de eenmaking van het recht (stuk 124-1, punt III b) is medegeedeeld, besloten de Ministers onder meer de opmerkingen en voorstellen van de nationale Kamercommissies te bestuderen met het oog op een gemeenschappelijk standpunt ten aanzien van de gewenste wijzigingen. Afgesproken werd dat getracht zou worden een gewijzigde tekst van de modelwet op te stellen en aan de Interparlementaire Raad ter advies voor te leggen ten einde aldus een gemeenschappelijke tekst door de nationale Parlementen te kunnen doen aannemen. Met het oog op een vrij dienstenverkeer in Benelux werd het van bijzonder belang geacht de wetgevingen op dit gebied te uniformiseren.

Tijdens de op 27 maart 1971 gehouden vergadering van de Interparlementaire Beneluxraad is, bij gelegenheid van de behandeling van een ander ontwerp, door de Rapporteur van de Commissie voor de wetgeving van de Raad gesteld, dat de ervaring opgedaan met de modelwet inzake de agentuurovereenkomst had aangetoond, dat een modelwet niet het geschikte instrument is om de eenmaking van het recht in Benelux na te streven, doch dat daartoe veeleer de verdragsvorm dient te worden gekozen. (Handelingen Beneluxraad nrs 85 en 86, blz. 105). In bovengenoemd 15de jaarverslag deelden de Regeringen aan de Raad mede, dat zij deze opvatting delen. Zij herhaalden dit standpunt bij de bespreking op 4 februari 1972 door de Interparlementaire Beneluxraad van de verschillende methoden, welke tot nu toe in Benelux worden gevolgd om tot eenmaking van het recht te komen. In diezelfde vergadering kondigden de Regeringen aan dat zij de mogelijkheid bestudeerden om de gewijzigde inhoud van de modelwet om te zetten in een Overeenkomst (Handelingen Beneluxraad nrs 88 en 89, blz. 69-70).

In het op 31 augustus 1972 aan de Interparlementaire Beneluxraad uitgebrachte 16de gezamenlijk jaarverslag inzake de eenmaking van het recht (stuk 132-1, punt II b) deelden de Regeringen mede dat, na een grondig onderzoek van alle ter zake dienende teksten en voorstellen, in juni 1972 tussen de Ministers van Justitie volledige overeenstemming was bereikt over de inhoud van een ontwerp-Benelux-Overeenkomst inzake de agentuurovereenkomst met daarbij behorende Gemeenschappelijke Bepalingen, waaraan de nationale wetgevingen zouden dienen te worden aangepast. Daarbij werden de voornaamste materiële verschillen ten opzichte van de modelwet van 1967 aangegeven (zie hierover de toelichting op de Bijlage van de Overeenkomst : Hoofdstuk III, onder A. Algemeen).

Tevens kondigden de Regeringen aan dat, zodra de tekst van de ontwerp-Overeenkomst en van de daarbij behorende gemeenschappelijke memorie van toelichting zou zijn voltooid, over het volledige ontwerp het advies van de Interparlementaire Raad zou worden gevraagd. Hoewel deze Raad reeds eerder — op 8 oktober 1966 — advies had uitgebracht over de modelwet, leek het gewenst de Raad nogmaals in te schakelen, daar het nieuwe ontwerp in de vorm van een Overeenkomst is gegoten en daarenboven enige materiële wijzigingen in de nieuwe regeling zijn aangebracht.

Vervolgens is de Ontwerp-Overeenkomst met de onderhavige gemeenschappelijke memorie van toelichting op 11 december 1972 door de Ministers van Justitie namens de drie Regeringen ter fine van advies aan de Raad-gevende Interparlementaire Beneluxraad aangeboden.

De Raad publiceerde het ontwerp onder nr 135-1. In een Addendum bij dit stuk is een vergelijking opgenomen tussen de tekst van de Benelux-Modelwet van 1967 en de tekst van de Gemeenschappelijke Bepalingen bij de aan de Raad voorgelegde ontwerp-Overeenkomst. De Commissie voor de burgerlijke, de handels- en de strafwetgeving van de Raad behandelde het ontwerp tijdens haar vergaderingen van 19 februari en 30 maart 1973. In het op 16 april 1973 namens die Commissie door de heer van Lidth de Jeude uitgebrachte verslag (stuk 135-2) werd voorgesteld enkele wijzigingen in het ontwerp aan te brengen. In zijn vergadering van 2 juni 1973 bracht de Interparlementaire Beneluxraad, onder verwijzing naar de door de Commissie in het verslag gemaakte opmerkingen, eenparig een gunstig advies uit.

De Regeringen aanvaardden de door de Interparlementaire Raad voorgestelde wijzigingen. De tekst van de ontwerp-Overeenkomst, van de Bijlage en van de Gemeenschappelijke memorie van toelichting is dienovereenkomstig aangepast.

De Overeenkomst is op 26 november 1973 te 's-Gravenhage door de Gevolmachtigden der drie Regeringen ondertekend. Overeenkomstig de door de Interparlementaire Beneluxraad geuite wens zal zij in werking treden na bekrachtiging door twee van de drie landen.

HOOFDSTUK II

De Overeenkomst

De Overeenkomst is in dezelfde vorm gegoten als die welke reeds herhaaldelijk is gebruikt voor Benelux-Overeenkomsten op het gebied van de eenmaking van het recht, b.v. de Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, de Overeenkomst inzake commoriëntes en de ontwerp-Overeenkomsten betreffende het boetebeding, inzake koop en ruil inzake nakoming van verbintenissen.

Door het aanvaarden van die vorm verbinden de Staten zich hun nationale wetgeving inzake agentuurovereenkomst in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de Bijlage der Overeenkomst, waarbij de formulering wordt overgelaten aan de nationale wetgever. Deze kan voorts de bepalingen van de Bijlage aanvullen voor zover daarmee niet wordt afgeweken van de in de Bijlage vastgelegde beginselen. Evenzo kunnen bepalingen van nationaal recht, die niet onverenigbaar zijn met de Bijlage, worden gehandhaafd.

Aan deze vorm is ook voor deze Overeenkomst de voorkeur gegeven, aangezien de regels betreffende de agentuurovereenkomst in de drie landen niet op dezelfde wijze in het nationale recht zullen worden ingepast. In België en in Luxemburg zal de nieuwe regeling op de gebruikelijke wijze tot stand komen door indiening van een wetsontwerp, waarin de bepalingen van de Bijlage zijn opgenomen. In Nederland zullen de bepalingen van de Bijlage worden opgenomen in het ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek; vóórdien zullen zij echter worden opgenomen in een wetsontwerp tot wijziging van de huidige bepalingen aangaande agentuur in het Wetboek van Koophandel. Voorts biedt de gekozen vorm de mogelijkheid om, indien zulks noodzakelijk zou blijken, voor bepaalde begrippen een afwijkende terminologie toe te passen, ten einde aldus rekening te kunnen houden met een gevestigd woordgebruik.

In de artikelen van deze Overeenkomst wordt door de uitdrukking « Overeenkomstsluitende Partij » verstaan : een Staat die zijn akte van bekrachtiging heeft neergelegd, ongeacht of de Overeenkomst in werking is of niet. Onder « Ondertekenende Regeringen » wordt verstaan de Regeringen van de drie Beneluxlanden, ongeacht of zij reeds Overeenkomstsluitende Partij zijn geworden of niet.

Artikel 1

Dit artikel behelst de verplichting voor de Overeenkomstsluitende Partijen hun nationale wetgeving binnen de voorgeschreven termijn aan de Bijlage aan te passen, nl. uiterlijk op de dag van inwerkingtreding van de Overeenkomst zelf.

Artikel 2

Op grond van het eerste lid van dit artikel zal de onderhavige regeling in België en in Luxemburg niet worden toegepast op overeenkomsten van niet-commerciële aard. Deze bepaling houdt verband met het onderscheid dat volgens Belgisch en Luxemburgs recht wordt gemaakt tussen « daden van koophandel » en « burgerlijke verrichtingen ». In België en Luxemburg kwalificeert de wet bepaalde verrichtingen als daden van koophandel : artikelen 2 en 3 van het Wetboek van Koophandel. Het huidige Nederlandse recht kent deze onderscheiding niet.

Krachtens het tweede lid heeft ieder der Overeenkomstsluitende Partijen de bevoegdheid om overeenkomsten met verzekeringsagenten van de regeling uit te sluiten. In België en in Luxemburg is de rechtspositie van verzekeringsagenten namelijk dermate gecompliceerd, dat het bezwaarlijk moet worden geacht de voor de overige handelsagenten ontworpen gemeenschappelijke bepalingen op deze categorie toe te passen. Bovendien valt de status van deze tussenpersonen volgens Belgisch recht moeilijk te regelen zonder rekening te houden met de op verzekeringsgebied bestaande bijzondere gebruiken.

In dit verband kan erop worden gewezen dat de Belgische wetgever om dezelfde redenen deze categorie heeft uitgesloten van de wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers. In Nederland daarentegen wordt het tot dusverre niet nodig geacht die verzekeringsagenten, die onder de definitie van handelsagenten vallen, van de toepassing van de algemene regeling uit te sluiten.

In het derde lid wordt bepaald, dat andere categorieën van handelsagenten slechts van de toepassing der Overeenkomst kunnen worden uitgesloten, indien daarover vooraf overeenstemming is bereikt met de beide andere Overeenkomstsluitende Partijen en nadat dienomtrent het advies is ingewonnen van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad. Deze bepaling is in het leven geroepen ten einde de Interparlementaire Raad inspraak te verlenen bij verdere beperkingen van het toepassingsgebied van de Overeenkomst en daartoe slechts over te gaan, indien zulks door de drie Partijen bepaald verantwoord wordt geacht.

De Overeenkomstsluitende Partijen kunnen van de mogelijkheden tot uitsluiting gebruik maken niet alleen bij de ratificatie van de Overeenkomst doch tevens op elk gewenst later tijdstip.

Artikel 3

Ten einde gelijkheid te waarborgen in de uitleg van de bepalingen van de Overeenkomst, van de Bijlage en van de in artikel 2, lid 3, der Overeenkomst bedoelde verklaringen, over de inhoud waarvan tussen de drie Partijen overeenstemming was bereikt, wordt in dit artikel aan het Benelux-Gerechthof rechtsprekende en adviserende bevoegdheid verleend als omschreven in de hoofdstukken III en IV van het op 31 maart 1965 te Brussel ondertekende

Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof. Aldus wordt met name in gevallen waarin bij een nationaal rechtscollege twijfel zou rijzen aangaande de uitleg die moet worden gegeven aan een nationale wet waarin de bepalingen van de Bijlage zijn opgenomen, voor dat rechtscollege de mogelijkheid geschapen en in bepaalde gevallen zelfs de verplichting opgelegd een vraag van uitleg aan het Hof voor te leggen. Tevens kan elk der drie Regeringen het Hof verzoeken bij wege van advies zijn oordeel te geven over de uitleg van bepalingen van de Overeenkomst of van de Bijlage, dan wel van een overeenkomstig artikel 2, lid 3, door een Partijen afgelegde verklaring.

Dit artikel is in overeenstemming met artikel 1 van het Verdrag tot instelling van het Hof, waarin met het oog op de verschillende wijzen waarop de eenmaking van het recht in Benelux zich voltrekt, de term « gemeenschappelijke rechtsregels » wordt gebezigd in plaats van de term « gemeenschappelijke teksten ». Het staat vast dat de bepalingen van de Bijlage « gemeenschappelijke rechtsregels » vormen, zelfs wanneer zij op verschillende wijzen in de drie wetgevingen worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor de in artikel 2, lid 3, bedoelde verklaringen, aangezien de drie Partijen gezamenlijk en voorafgaand dienen in te stemmen met elke beperking van het toepassingsgebied van de Overeenkomst, welke niet is voorzien in artikel 2, lid 2.

Verklaringen door Partijen afgelegd overeenkomstig artikel 2, lid 2, zijn niet afzonderlijk genoemd, omdat aangenomen is dat geschillen betreffende dergelijke verklaringen kunnen worden aangemerkt als geschillen betreffende de Overeenkomst zelf.

De aandacht zij erop gevestigd dat het Gerechtshof bevoegd zal zijn zodra de Overeenkomst in werking zal zijn getreden, d.w.z. na de neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging (art. 5, lid 2). Van dat ogenblik af zal het Hof dus kennis kunnen nemen van vragen van uitleg betreffende de Overeenkomst of de Bijlage, die zijn gerezen in een van de twee landen waar de Overeenkomst van kracht zal zijn : ten aanzien van in het derde land gerezen vragen zal het Hof echter slechts bevoegd zijn nadat de Overeenkomst door dat land zal zijn geratificeerd (art. 5, lid 3).

Men kan zich afvragen of het voordeel van het bevoegd verklaren van het Benelux-Gerechtshof — te weten het bevorderen van de eenheid van uitleg — wel opweegt tegen het daaraan inherente bezwaar dat rechtsgedingen kostbaarder en langduriger worden.

De Regeringen zijn evenwel van oordeel dat aan het belang van eenheid van uitleg zoveel waarde moet worden gehecht, dat het wenselijk is het Hof bevoegdheid te verlenen t.a.v. de door de Overeenkomst, de Bijlage en de verklaringen bestreken rechtsregels. Naar hun oordeel behoort het Benelux-Gerechtshof, zelfs voordat de Overeenkomst door het derde land is geratificeerd, bevoegd te zijn om vragen van uitleg te beantwoorden, ten einde te voorkomen dat zich een bepaalde jurisprudentie zou ontwikkelen zonder dat het Hof daarbij een rol heeft kunnen spelen. Daarnaast zou het de taak van de nationale rechter onnodig verzwaren, indien het van kracht

zijn van een rechtsregel in de drie Beneluxlanden als voorwaarde voor de competentie van het Beneluxhof wordt gesteld. De nationale rechter zou dan, voordat hij een vraag van uitleg aan het Hof zou kunnen voorleggen, moeten nagaan of de rechtsregel waarvan hij uitleg verlangt, ook in de beide andere landen geldend recht is, hetgeen een onderzoek van het interne recht van die beide landen zou inhouden.

Artikel 4

Dit artikel bevat de gebruikelijke bepalingen betreffende de mogelijkheid voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden om de toepassing van de Overeenkomst uit te breiden tot Suriname en de Nederlandse Antillen.

Artikel 5

De bepalingen van dit artikel betreffen de bekrachtiging van de Overeenkomst en het moment van inwerkingtreding. Zij behelzen een belangrijk novum, daar bepaald wordt dat de Overeenkomst na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging in werking treedt tussen de twee landen die de Overeenkomst goedkeurden. Ten aanzien van het derde Beneluxland zal zij in werking treden zodra ook dat land tot bekrachtiging zal zijn overgegaan.

Tot dusverre gold als regel dat alle in Benelux-verband gesloten verdragen, overeenkomsten en Protocollen (met uitzondering van een akkoord dat in de vorm van een toetredingsovereenkomst was gegoten) pas in werking konden treden na bekrachtiging door de drie partners. Als uitgangspunt voor deze regel gold dat voor alle Benelux-overeenkomsten de grondregel van het Unieverdrag gevolgd moest worden, d.w.z. eenstemmigheid tussen de drie landen.

Het denkbeeld om in bepaalde gevallen van dit principe af te wijken is voor het eerst naar voren gebracht in de vergadering van 27 maart 1971 van de Interparlementaire Beneluxraad (zie Handelingen Interparlementaire Raad N 85 en 86). Tijdens die vergadering werd de Regeringen voorgesteld de mogelijkheid te overwegen Benelux-overeenkomsten, na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging, reeds in werking te doen treden tussen de twee landen die tot ratificatie waren overgegaan. Sedertdien drong de Interparlementaire Raad bij herhaling aan op invoering van dit nieuwe systeem van inwerkingtreding.

De drie Regeringen hebben dit voorstel bestudeerd en op 2 juni 1973 tijdens de vergadering van de Interparlementaire Beneluxraad medegedeeld, dat, waar voor het in werking treden van Benelux-overeenkomsten die worden gesloten ter uitvoering van het Unieverdrag of rechtstreeks met dat Verdrag verband houden, niet kan worden afgeweken van de regel van eenstemmigheid tussen de drie partners, het systeem van inwerkingtreding na twee bekrachtigingen in beginsel aanvaardbaar is voor overeenkomsten, welke buiten het terrein van de Economische Unie liggen, en met name voor Benelux-overeenkomsten strekkende tot eenmaking van het recht (zie Handelingen Beneluxraad N. 92 en 93, blz. 120).

De voordelen van het in werking treden na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging zijn uiteengezet in het Zestiende Gezamenlijk Verslag van de Regeringen aan de Interparlementaire Raad aangaande de samenwerking der drie landen op het gebied van de eenmaking van het recht (blz. 4-6 van document 132-1 van de Raad d.d. 31 augustus 1972). Deze voordelen moeten voor de regeling inzake de agentuurovereenkomst van groot belang worden geacht.

In dit verband zij er op gewezen dat, hoewel de onderhavige regeling zal kunnen bijdragen tot vergemakkelijking van het dienstenverkeer in Benelux, zij met het Unieverdrag niet in een zodanig verband staat dat daaraan bezwaren tegen het stelsel van inwerkingtreding na neerlegging van twee akten van bekrachtiging zouden kunnen worden ontleend.

Artikel 6

In dit artikel wordt de wijze en de termijn van opzegging van de Overeenkomst geregeld.

Tenzij de Overeenkomst door een der Regeringen wordt opgezegd, is de geldigheidsduur onbeperkt. Opzegging kan echter slechts geschieden na overleg tussen de drie Regeringen en niet voordat twee jaar zijn verlopen sedert de Overeenkomst in werking is getreden.

Indien de Overeenkomst nog slechts tussen twee van de drie landen in werking is, daar het derde land haar nog niet heeft bekrachtigd, heeft opzegging door een van beide slechts rechtsgevolg voor het land dat haar heeft gedaan. Indien het andere land de Overeenkomst niet eveneens opzegt en het derde land haar nadien bekrachtigt, zal de Overeenkomst in werking treden tussen beide laatstbedoelde landen, die haar, op grond van artikel 6, lid 1, eerst zullen kunnen opzeggen na verloop van een termijn van twee jaar te rekenen van de datum van die inwerkingtreding af.

Indien de Overeenkomst tussen de drie landen van kracht is, blijft zij, ingeval van opzegging door een van hen, tussen de beide andere landen van kracht.

Artikelen 7 en 8

In deze artikelen wordt — op dezelfde wijze als in andere Benelux-overeenkomsten — de procedure geregeld die na het van kracht worden van de Overeenkomst moet worden gevolgd, indien een der Regeringen om interne of internationale redenen een of meer artikelen van de Overeenkomst of van de Bijlage zou willen wijzigen.

Uiteraard had in de Overeenkomst aan elk der Beneluxlanden een veto-recht toegekend kunnen worden, in die zin dat geen van hen van de Bijlage had kunnen afwijken zonder de instemming van de twee andere landen. Een dergelijke bepaling zou weliswaar optimale waarborgen hebben geschapen voor de instandhouding van de eenheid van het geünificeerde recht, doch de striktheid van dit stelsel zou voor de betrokken Regering aanleiding kunnen zijn de Overeenkomst op te zeggen, terwijl een geringe wijziging genoegdoening zou kunnen verschaffen. Voor artikel 7 is derhalve een tussenoplossing gekozen: vrijheid tot wijziging doch verplicht vooroverleg tussen de drie Regeringen.

HOOFDSTUK III

De Gemeenschappelijke bepalingen

A. ALGEMEEN

De Regeringen der Beneluxlanden achten het van belang een gemeenschappelijke regeling van de agentuurovereenkomst in te voeren om de volgende redenen :

Wat betreft de Belgische en Luxemburgse wetgeving, wensen zij aan de partijen bij een overeenkomst, waarvan het gewicht voor de handel klaarblijkelijk is, een statuut te verzekeren, dat de onderscheidene rechten en verplichtingen omschrijft. Van Nederlandse zijde is men bereid de geldende wettelijke regeling op een aantal punten te wijzigen.

Het is bekend, dat in de huidige stand van de Belgische en Luxemburgse wetgevingen de rechten en verplichtingen van de handelsagent niet zijn neergelegd in een bijzondere wet zoals die wel bestaat in de meeste landen van het westen en het midden van Europa (1).

Zowel in België als in Luxemburg onderscheiden wetenschap en rechtspraak enerzijds de handelsreiziger — tegenwoordig als handelsvertegenwoordiger betiteld —, van wiens bediendenovereenkomst de ondergeschiktheid een wezenlijk element uitmaakt, anderzijds de handelsagent, die als vrij beroep uitoefent het optreden als tussenpersoon tot het verkrijgen van overeenkomsten of aanbiedingen voor iemand met wie hij in voortdurende relatie staat.

Maar bij gebreke van een eigen wettelijke regeling moest men in België en in Luxemburg, teneinde in de praktijk de vragen te beantwoorden die rijzen wat betreft de uit de uitoefening van dit beroep voortvloeiende rechtsbetrekkingen, zijn toevlucht nemen tot oplossingen bij wijze van analogie, twijfelachtig van aard en niet scherp omschreven (2). Het kwam daarom bijzonder gewenst voor om, gebruik makende van de ervaring opgedaan in de landen, die in hun wetgeving reeds een statuut van de handelsagenten hebben opgenomen, een regeling uit te werken, die bovendien in de kringen der belanghebbenden vurig wordt gewenst.

(1) Men zie de Nederlandse wet van 5 november 1936, welke aan Titel IV van boek I van het Wetboek van Koophandel een vierde afdeling toevoegde: de artikelen 75a-75p; de Zwitserse wet van 4 februari 1949, die voor de « Code des Obligations » een vierde Hoofdstuk toevoegde aan de dertiende titel: de artikelen 418a-418v; de Duitse wet van 6 augustus 1953 welke afdeling VII van Boek I van het « Handelsgesetzbuch » wijzigde; de Oostenrijkse wet van 24 juni 1921 met de naam « Handelsagentengesetz »; het Franse decreet van 23 december 1958 betreffende de handelsagenten.

(2) Verg. Frédéricq, dr. Commercial t. I/362; étude Coolens, Jur. comm. Brux. 1955, p. 257; étude Limpens, Rev. trim. dr. comm. 1952, p. 221; Ber. Gent 4-6-1927, Jur. comm. Fl. 1927, biz. 184; verdeler Gent 26-6-1952, Rechtsk. Wkbl. 1953-54, 77; Comm. Brux. 27-3-1953 et app. Bruxelles 23-6--1953, Jur. Comm. Brux. 1955, 271 en 280.

Dit laatste kwam tot uiting in de verschillende initiatieven welke, zowel op nationaal vlak in België als in Benelux-verband, sedert 1958 zijn ontwikkeld om tot een agentuurregeling te komen. In het inleidend hoofdstuk van deze toelichting is daarvan een overzicht gegeven.

Bij de opstelling van de thans voorliggende Benelux-Overeenkomst betreffende de agentuurovereenkomst is uitgegaan van de niet-conventionele Benelux-modelwet van 1967. Daarbij is rekening gehouden met de meningen, welke in de Belgische en de Nederlandse Kamercommissies tot uiting kwamen bij de behandeling van wetsontwerpen tot invoering van die modelwet in de nationale wetgeving.

De voornaamste verschillen van materieel recht tussen de modelwet van 1967 en de onderhavige regeling zijn de volgende :

- a) in België en in Luxemburg is de Overeenkomst niet van toepassing op handelingen, welke geen daden van koophandel zijn (artikel 2, lid 1, van de Overeenkomst) ;
- b) de bevoegdheid van elk der landen om de agentuurregeling niet van toepassing te verklaren op verzekeringsagenten (artikel 2, lid 2, van de Overeenkomst) ;
- c) de mogelijkheid voor elk der landen tot uitsluiting van andere categorieën, mits instemming van de beide partnerlanden en na advies van de Interparlementaire Beneluxraad (artikel 2, lid 3, van de Overeenkomst) ;
- d) de vervanging van de opzegtermijn van drie maanden van een agentuurovereenkomst, aangegaan voor onbepaalde tijd of voor een bepaalde tijd met recht van tussentijdse opzegging, door een termijn van vier tot zes maanden, naargelang van de tijd die verstreken is sinds de aanvang van het contract (artikel 11, lid 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen).

De overige punten, waarop de nieuwe regeling afwijkt van de modelwet, zijn niet van essentiële aard. Daardoor kon de tekst van het commentaar op de modelwet grotendeels worden gebruikt voor de memorie van toelichting bij de artikelen van de Bijlage van de onderhavige regeling.

Wat betreft het door de onderhavige regeling bestreken gebied en de verhouding daarvan tot andere regelingen, dient er op te worden gewezen dat de onderhavige regeling geen op zichzelf staand geheel uitmaakt. Als voorbeeld van de samenhang met andere rechtsregels kan dienen het geval van faillissement en surséance van betaling. Zoals in de toelichting tot artikel 12 zal worden vermeld, vindt men de regels — van land tot land verschillend — betreffende de invloed van faillissement op wederkerige overeenkomsten bij de algemene regeling van het faillissement. Wil men dit punt voor de agentuurovereenkomst in het bijzonder regelen, dan zal dit moeten geschieden in ieder land onder aanpassing aan de op dit stuk bestaande wetgeving. Een ander voorbeeld vormt artikel 14 dat een nieuwe mogelijkheid brengt van ontbinding door de rechter van de agentuurovereenkomst in de daar genoemde gevallen. Wat betreft de te volgen procedure om tot die ontbinding te geraken, kent men in Nederland een rechtsgang

van het type der requestprocedures, welke in het Belgisch en Luxemburgs recht op dit stuk onbekend is. De nieuwe regeling zal dus in elk der landen op meer dan een punt moeten worden aangepast.

Voorts zal men, wat de in de Overeenkomst behandelde stof aangaat, bemerken dat alleen de interne betrekkingen tussen de contracterende partijen worden geregeld, met uitsluiting dus van de externe betrekkingen, die de werking van de agentuurovereenkomst ten opzichte van derden betreffen.

Tenslotte wordt het niet wenselijk geacht de bepalingen van de Overeenkomst van toepassing te doen zijn op de commissie-overeenkomsten voor bepaalde of onbepaalde duur aangegaan alsmede op de overeenkomsten van al dan niet exclusieve verkoopconcessies. In de eerste plaats zijn de aldus bedoelde overeenkomsten zo verschillend van de agentuurovereenkomst, dat sommige bepalingen feitelijk niet kunnen toegepast worden, terwijl de toepassing van andere bepalingen, hoewel in feite mogelijk, niet zou verantwoord zijn. Bovendien heeft de Belgische wetgever, meer inzonderheid wat betreft de concessieovereenkomst van exclusieve verkoop, een regeling ingevoerd waarop hij niet zo spoedig zou kunnen terugkomen.

B. AFZONDERLIJKE ARTIKELEN

Artikel 1

De tekst geeft niet, zoals het Nederlandse Wetboek van Koophandel in artikel 75a doet, een definitie van de handelsagent, doch van de agentuurovereenkomst. Het werd beter geacht de overeenkomst te omschrijven dan één van de beide partijen; vooreerst omdat dit uit een oogpunt van wetgevingstechniek verkieslijk is, vervolgens en vooral, omdat een dergelijke definitie een oplossing geeft voor enige vragen, die gerezen zijn. Zal de wet zonder meer toepasselijk zijn als de handelsagent een rechtspersoon is, zal zij van toepassing zijn op degene voor wie het optreden als handelsagent een nevenberoep vormt? Uit de aanvaarde tekst volgt enerzijds, dat geen verschil gemaakt wordt tussen natuurlijke personen en rechtspersonen, anderzijds dat de wet toepasselijk zal zijn zowel op degene, voor wie het optreden als handelsagent een nevenberoep is, als op hem voor wie het zijn hoofdberoep uitmaakt.

Wil er sprake zijn van een agentuurovereenkomst — en bijgevolg van toepasselijkheid van de wet —, dan moet aan de volgende voorwaarden zijn voldaan: de agent moet zijn beroep in onafhankelijkheid uitoefenen, zonder — gelijk de handelsreiziger — in een verhouding van ondergeschiktheid te staan; hij koopt of verkoopt niet op eigen naam, maar sluit tegen beloning overeenkomsten voor de principaal of bezorgt hem orders; tenslotte is vereist, dat naar de opzet van partijen de overeenkomst betrekkingen van duurzame aard beoogt, mogelijk voor bepaalde tijd, mogelijk voor onbepaalde tijd.

Artikel 2

Deze bepaling, die in de tegenwoordige Nederlandse wet niet voorkomt, is ingegeven door artikel 86 van de betreffende Duitse wet, zomede door artikel 418c van het Zwitserse Wetboek op het verbintenissenrecht.

De opzet is tweeledig: aan de ene kant een maatstaf te geven ter omschrijving van de plichten van de agent in verband met de belangen van de principaal; aan de andere kant twee bepaalde verplichtingen te regelen; de principaal op de hoogte te houden; hem met spoed kennis te geven van de gesloten overeenkomsten, indien de agent tot sluiten daarvan in naam van de principaal bevoegd is, of van de zaken, welke hij heeft voorbereid en die de principaal gelegenheid bieden een overeenkomst af te sluiten.

Het eerste lid beoogt met « vereiste zorgvuldigheid » tot uitdrukking te brengen dat de handelsagent bij de behartiging van de belangen van de principaal aan objectieve maatstaven van ijver en nauwgezetheid moet voldoen. De artikelen 418c van de Zwitserse wet en 86 van de Duitse wet drukken deze gedachte uit door de woorden « la diligence requise d'un bon commerçant » resp. « mit der Sorgfalt eines ordentlichen Kaufmanns ».

Artikel 3

De thans van kracht zijnde Nederlandse wetgeving — artikel 75e — beperkt de werking van een delcrederebeding tot het beloop van het loon, dat geldt voor de overeenkomst waarvan de agent de goede afloop garandeert.

In België, mag, krachtens de wet van 7 augustus 1963 (art. 21), het delcredere evenmin het bedrag van de provisie overschrijden. Van Belgische zijde bestaat er derhalve geen bezwaar tegen het statuut van de vrije handelsagent in deze gelijk te stellen met dat van de handelsvertegenwoordiger.

Het beding van delcredere is onderworpen aan de navolgende bepalingen:

- a. het beding is slechts geldig, indien het schriftelijk overeengekomen wordt;
- b. het heeft alleen betrekking op de gegoedheid van de derde die een overeenkomst sluit met de principaal, hetzij uitdrukkelijk anders is bedongen;
- c. de agent kan zich niet voor meer aansprakelijk stellen dan voor het overeengekomen commissieloon, behalve wanneer het beding betrekking heeft op een bepaalde overeenkomst of, in het algemeen, op overeenkomsten die hijzelf in naam van de principaal afsluit;
- d. ingeval van kennelijke wanverhouding tussen het door de agenten gelopen risico en het overeengekomen commissieloon, kan de rechter het bedrag waarvoor de handelsagent aansprakelijk is, matigen.

Het kan nuttig zijn bij deze punten het volgende aan te tekenen :

- a. een overeenkomstig voorschrift is te vinden in artikel 86b van de Duitse wet en in artikel 418c van de Zwitserse wet ;
- b. deze bepaling doet uitkomen, dat de agent instaat voor de gegoedheid van de derde en niet voor zijn andere verplichtingen, zoals die tot levering van waren, tenzij het tegendeel schriftelijk is overeengekomen ;
- c. uit dit voorschrift volgt, dat, indien een beding van delcredere zonder verdere omschrijving is gemaakt, de agent aansprakelijk is tot de overeengekomen provisie ; een verder gaande aansprakelijkheid kan slechts overeengekomen worden voor een bepaalde zaak — hetgeen niet uitsluit, dat bij één geschrift het beding gemaakt kan worden voor meer dan één bepaald omschreven zaak — of wel in het algemeen voor alle zaken welke de agent zelf afsluit voor de principaal ; deze twee mogelijkheden vindt men eveneens terug in het voormelde artikel 86b van de Duitse wet ;
- d. bij het gebruik maken van zijn matigingsbevoegdheid zal de rechter rekening moeten houden met alle omstandigheden, in het bijzonder ook met de wijze waarop de agent de belangen van de principaal heeft behartigd.

Artikel 4

Het eerste lid van artikel 4 bevat een regel van algemene aard met betrekking tot de verbintenissen van de principaal : deze is ontleend aan artikel 418f, lid 1, van de Zwitserse wet. Het werd overbodig geacht om, gelijk de Duitse wet doet in artikel 86a, de bescheiden te omschrijven waarvan de agent moet worden voorzien.

Het tweede lid komt overeen met het tweede lid van artikel 418f van de Zwitserse wet ; een analoge bepaling treft men aan in het slot van artikel 86a van de Duitse wet.

De tekst is aldus geredigeerd, dat hij van toepassing is zowel op het geval dat de agent onderhandelt, terwijl het de principaal is die de overeenkomsten sluit, als op het geval dat de agent zelf bevoegd is tot afsluiting.

De waarschuwing moet geschieden, evenzeer indien de reden waarom de principaal de omvang van de zaken wenst te verminderen in van buiten komende oorzaken als wanneer die in oorzaken van intern beleid is te zoeken.

De gevolgen die een dergelijke vermindering van zaken kan hebben voor de contractuele betrekkingen tussen principaal en agent, zijn geregeld in de artikelen 9, 13 en 14.

Artikel 5

De redactie van artikel 1 onder a doet uitkomen, dat wil er recht op provisie zijn, een daadwerkelijke tussenkomst van de agent nodig is. Het enkel opgeven van de namen van eventuele klanten geeft geen aanspraak op provisie.

De bepaling van lid 1 onder b, komt overeen met de Nederlandse wetgeving — artikel 75c, lid 1 — de Duitse — artikel 87, lid 1 — en de Zwitserse — 418g, lid 1.

De bepaling van lid 1 onder c kan worden gezien als een combinatie van de leden 2 en 3 van artikel 75c van de Nederlandse wet. Men vindt analoge bepalingen in artikel 418g, lid 2, en 418f, lid 3, van de Zwitserse wet en artikel 87 van de Duitse wet. De onderhavige bepaling verschilt van de genoemde bepalingen doordat voor afwijking van de uitsluitende bevoegdheid wordt geëist dat uitdrukkelijk anders wordt overeengekomen. Een dergelijke afwijking kan derhalve niet worden afgeleid uit de omstandigheden, het gebruik of de stilzwijgende overeenstemming van de partijen. De Nederlandse en Duitse wet stellen geen speciale eisen aan een dergelijk beding, terwijl de Zwitserse wet alleen schriftelijke afwijking toelaat.

Het tweede lid is ingegeven door artikel 75c van de Nederlandse wet, dat inhoudt dat de handelsagent recht heeft op een billijke beloning voor de voorbereiding van overeenkomsten welke eerst zijn gesloten na het einde van de agentuurovereenkomst. Het zal afhangen van de omstandigheden, welke beloning in een bepaald geval billijk is te achten. Het is denkbaar dat de beloning bepaald wordt op een bedrag gelijk aan de provisie, bijvoorbeeld als de principaal het afsluiten van de overeenkomst, welke de agent heeft voorbereid, heeft uitgesteld tot na afloop van de agentuurovereenkomst. Het is ook denkbaar dat wordt aangenomen dat de beloning minder of zelfs nihil bedraagt, omdat het grootste deel van de voorbereiding door een ander is verricht of omdat de agent reeds op andere wijze vergoeding voor zijn werkzaamheden heeft ontvangen.

De slotzin van lid 2 is toegevoegd om iedere twijfel uit te sluiten dat met betrekking tot deze beloning toepasselijk zijn de regels betreffende de overeengekomen provisie, zoals de bepaling van artikel 7 aangaande het door de principaal te eerbiedigen recht van de agent op inzage wat betreft het verloop van zaken.

Artikel 6

Het eerste lid bevat een grondbeginsel dat als regel toepasselijk is : het tot stand komen van de overeenkomst met de derde doet voor de handelsagent het recht op provisie ontstaan.

De bepaling van lid 2 is opgenomen op voorstel van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad. Evenals artikel 4, lid 2, van de Belgische wet van 30 juli 1963 beoogt het een agent, die slechts zijn bemiddeling verleent, provisie te verzekeren voor het geval de principaal niet binnen een bepaalde tijd laat weten of hij een order accepteert. In afwijking van de genoemde bepaling van de Belgische wet is niet voorgeschreven, dat weigering en voorbehoud schriftelijk moeten worden medegedeeld. Bovendien is het voorschrift niet van dwingende aard, zodat partijen er van kunnen afwijken. Voor het geval de overeenkomst de termijn waarbinnen de prin-

cipaal zich moet uiten niet regelt, is die termijn bepaald op één maand vanaf het moment dat hem de order is medegedeeld, d.w.z. vanaf het moment dat de principaal de mededeling betreffende de order heeft ontvangen of had behoren te ontvangen.

De hoofdregel gaat er van uit dat de bemoeiingen van de handelsagent een einde nemen zodra de overeenkomst met de derde is tot stand gekomen en dat die bemoeiingen en dat geval moeten worden gehonoreerd, zodat de agent niet het risico draagt van de niet-uitvoering van de overeenkomst. Willen partijen het recht op provisie afhankelijk maken van de uitvoering van de overeenkomst, dan dient zulks uitdrukkelijk te worden overeengekomen. De soortgelijke bepaling in artikel 5, lid 1, onder c, werd hierboven toegelicht.

Ook indien partijen uitdrukkelijk zijn overeengekomen dat de provisie eerst verschuldigd wordt na uitvoering van de overeenkomst is de principaal echter alleen dan van zijn verplichting tot betaling van de provisie ontheven indien hij bewijst dat de niet-uitvoering van de overeenkomst redelijkerwijze niet voor zijn rekening komt. Analoge bepalingen komen voor in de artikelen 75b, lid 2, van de Nederlandse wet en in artikel 418h, lid 1, van de Zwitserse wet.

Artikel 7

Het eerste lid schrijft in het belang van de agent voor, dat de principaal verplicht is hem na iedere maand een schriftelijke opgave te verstrekken van de over die maand verschuldigde provisie. De tweede zin van dit lid staat evenwel toe om schriftelijk overeen te komen, dat de opgave twee- of driemaandelijks wordt verstrekt. Een soortgelijke bepaling treft men aan in artikel 87c van de Duitse wet.

De verplichting zoals zij gesteld is, sluit in dat de agent in het bezit moet zijn gesteld van de op een bepaalde maand betrekkelijke opgave ten laatste 31 dagen na het einde van die maand.

Het tweede lid verandert voor de agent het recht om mededeling te ontvangen van de bewijsstukken welke nodig zijn om de juistheid te beoordelen van de hem door de principaal verstrekte loonopgaven.

Dit recht, dat aan de agent wordt toegekend door de Nederlandse wetgeving (artikelen 75f en 1638e), de Belgische (artikel 11 van de wet van 30 juli 1963), de Duitse (artikel 87c II en III), de Zwitserse (artikel 415k), de Oostenrijkse (wet van 24 juni 1921, artikel 15), betekent voor het Luxemburgse recht iets nieuws.

Het beginsel zelf van het recht van controle, zoals dit wordt voorgesteld, had reeds zekere steun gevonden in de wetenschap en rechtspraak. Bij een rechtspositie, welke vergelijkbaar is met die van de handelsagent, nl. die

waarin de niet beherende vennoot in een personenvennootschap zich bevindt, kenden in België zowel de wetenschap⁽³⁾ als de rechtspraak⁽⁴⁾ aan die vennoot een recht van controle toe, waarvan de vorm in zich voordoend geval door de rechtbank wordt vastgesteld. De Luxemburgse rechtspraak huldigt overeenkomstige beginselen voor de figuur van de loontrekkende handelsreizigers⁽⁵⁾.

Welke moet de omvang zijn van dit recht van onderzoek? Er kan geen sprake zijn om aan de agent een algemeen recht van onderzoek in de boeken en de bescheiden van de principaal te geven; alleen de gegevens welke rechtstreeks betrekking hebben op zijn recht op provisie mogen het onderwerp zijn van een dergelijk onderzoek: brieven, facturen, uittreksels van afrekeningen en boekhouding, voorzover de kennisneming daarvan noodzakelijk is.

Het verdient opmerking, dat het Verbond der Belgische Nijverheid — destijds geraadpleegd ter zake van dit recht op onderzoek — de grond er van als juist erkende, hoewel het de aandacht vestigde op de noodzakelijkheid « het onderzoek van de bewijsstukken slechts toe te staan onder zodanige voorwaarden, dat misbruik daarvan onmogelijk is »; in die gedachtingang was het van mening, dat « de enige methode, welke de verlangde waarborgen biedt, bestaat in de overlegging zonder verplaatsing ». Voormelde vereniging stelde eveneens de vraag, of het wat deze materie aangaat niet wenselijk ware aan partijen toe te staan vrijelijk de overeenkomsten te treffen, die zij passend achten, omdat van de veronderstelling zou mogen worden uitgegaan dat zij economisch even krachtig zijn.

Het werd niet aanbevelenswaardig geoordeeld de tekst het karakter van aanvullend recht te geven, hetgeen bovendien voor Nederland bezwaarlijk aanvaardbaar zou zijn, en men meent, dat het gevaar van misbruik bij het onderzoek kan worden afgesneden door de in de leden 2 en 3 voorgestelde bepalingen.

Uit het tweede lid blijkt duidelijk, dat de agent geen afgifte van originele stukken kan vorderen, maar enkel kan verlangen er kennis van te nemen, en, naar omstandigheden, er afschriften of uittreksels van te bekomen.

Dit tweede lid geeft daarenboven aan de agent het recht zich op zijn kosten door een deskundige te doen bijstaan; indien de principaal echter bezwaar heeft tegen een bepaalde deskundige, kan hij zich verzetten tegen diens optreden; worden partijen het niet eens, dan heeft de agent de bevoegdheid aan de president van de rechtbank de aanwijzing van een deskundige, die hem zal bijstaan, te verzoeken; de principaal kan het optreden van een aldus aangewezen deskundige niet weigeren.

(3) Frédéric, IV nr 214.

(4) Cass. 21.2.1929, Pas. 1929.1.99.

(5) Femmers et Elvinger: « Le contrat de Travail des employés » nr 157 — p. 73; Cour d'appel Luxembourg, 6.12.1927 — Z.A./V.V.

Ook vermogen partijen reeds bij het sluiten van de agentuurovereenkomst overeen te komen dat de overlegging van de nodige bewijsstukken niet zal geschieden aan de agent zelf, maar aan een in het contract door partijen aangewezen derde. Indien deze derde zijn taak niet vervult en partijen het niet eens worden omtrent zijn vervanging, kunnen zij zich wenden tot de president van de rechtbank.

Dit artikel regelt niet de procedure volgens welke men zich in de in dit artikel voorziene gevallen tot de president moet richten. Het is raadzaam de regeling van deze procedure voor te behouden aan de wetgever van ieder der drie landen.

Het kan voorkomen dat de agent geen overlegging van stukken krijgt of een overlegging die hij voor onvoldoende houdt. In dat geval kan hij zich tot de rechter wenden teneinde de principaal te dwingen zijn verplichtingen na te komen en de rechter zal de maatregelen nemen, die hem daartoe geschikt voorkomen, zoals de benoeming van een deskundige.

Het vierde lid van artikel 7, hetwelk de verplichting tot geheimhouding regelt, is ontleend aan artikel 1638e van het Nederlandse burgerlijke wetboek, dat bij artikel 75f van toepassing is verklaard op de handelsagenten. Niet is overgenomen de bepaling, dat de verplichting tot geheimhouding voor zover nodig opgeheven is, indien de opgave in rechte wordt betwist. Immers ook zonder uitdrukkelijke vermelding zal men mogen aannemen, dat er geen verplichting tot geheimhouding bestaat met betrekking tot punten van geschil, die het ontwerp van een geding uitmaken.

Artikel 8

Het werd wenselijk geacht een voorschrift in te voegen betreffende de opeisbaarheid van de provisie voor het geval dat partijen op dit punt niets geregeld hebben en er geen gebruik op dit stuk bestaat.

Het artikel bevat geen speciaal voorschrift met betrekking tot de opeisbaarheid van de provisie in geval van gespreide levering; partijen zijn echter vrij dienaangaande desgewenst een bijzondere regeling te treffen, b.v. door een gespreide betaling van de provisie overeen te komen.

Artikel 9

Er wordt aan herinnerd, dat artikel 6, lid 3, het oog heeft op de gevallen waarin, hoewel het contract bepaalt dat de agent eerst recht heeft op provisie na de uitvoering van de overeenkomst door de derde, die provisie niettegenstaande de niet-uitvoering van de overeenkomst toch verschuldigd is. Dit is zo als de oorzaak van de niet-uitvoering niet beschouwd kan worden als vreemd te zijn aan de principaal.

Artikel 9 betreft het geval dat de principaal zich aldus gedraagt, dat met derden geen overeenkomsten tot stand komen of in aanzienlijke geringere mate tot stand komen dan de agent mocht verwachten, doordat de principaal geen beroep doet of in belangrijk geringere mate een beroep doet op de diensten van de agent.

De Nederlandse wet neemt in artikel 75d over hetgeen bepaald is in artikel 1638d van het Burgerlijk Wetboek op het stuk van het arbeidscontract :

« De handelsagent verliest zijn aanspraak op loon niet, indien hij bereid is zijn verplichtingen uit de agentuurovereenkomst na te komen, doch de principaal daarvan geen gebruik heeft gemaakt, hetzij door eigen schuld of zelfs tengevolge van, hem persoonlijk betreffende, toevallige verhindering ».

De woorden « hem persoonlijk betreffende toevallige verhindering » hebben critiek ondervonden, wegens gebrek aan duidelijkheid ; men is het er over eens, dat de wetgever getracht heeft uit te drukken, welke oorzaken voor rekening van de principaal blijven. In het onderhavige artikel is een formule verkozen, die tot uitdrukking brengt, dat het hier gaat om een vraag van risico, doch die grote vrijheid laat in de beoordeling van het concrete geval, rekening gehouden met alle omstandigheden. In het algemeen kan men met Meijers (6) zeggen, dat de principaal een beloning verschuldigd is, indien de omstandigheden, die voor hem het motief vormde waarom hij geen gebruik heeft gemaakt van de diensten van de agent, onder het normale bedrijfsrisico van de principaal vallen.

Men bemerke dat de tekst beoogt aan de agent een recht op beloning te geven en niet op commissieloon. Inderdaad gaat het niet om eigenlijk gezegde provisie, omdat er tussen de principaal en derden geen zaken zijn afgesloten. Maar deze beloning zal — naar de bewoordingen van het tweede lid — berekend worden op basis van de vroeger door de agent verschuldigde provisie onder aftrek van de kosten, welke hij zich door het niet verrichten van werkzaamheden heeft bespaard.

Artikel 10

De vraag is gerezen of er aanleiding is een regeling te treffen voor de figuur die zich voordoet wanneer een agentuurovereenkomst, die oorspronkelijk voor bepaalde tijd was aangegaan, wordt voortgezet zonder dat partijen zich uitgesproken hebben over de duur daarvan. Naar Belgisch recht zou men voor dat geval — naar analogie met de regeling van het bediendencontract — beslissen dat de nieuwe overeenkomst voor onbepaalde tijd zal voortduren ; dit zou betekenen dat de overeenkomst zou kunnen worden beëindigd op vrij korte termijn (?). De Nederlandse wet — artikel 75g, lid 3 — bepaalt voor dat geval, dat de overeenkomst wordt verlengd voor

(6) Arbeidscontract blz. 124.

(7) Vergelijk artikel 11 hieronder.

een tijdsduur gelijk aan die welke voor het afgelopen contract gold. Deze oplossing schijnt te ver te gaan ; indien de oorspronkelijke overeenkomst van lange duur was, is het weinig waarschijnlijk, dat partijen van zins zouden zijn hun verhouding voor een nieuw zeer lang tijdsverloop te bestendigen, zonder schriftelijk de duur van dat nieuwe verband te omlijnen.

In het onderhavige artikel is de voorkeur gegeven aan een tussenoplossing, welke de Zwitserse wet heeft aanvaard — artikel 418p — ; de nieuwe overeenkomst zal dezelfde duur hebben als de oude echter met een maximum van één jaar.

Het spreekt vanzelf, dat het partijen vrij staat in hun oorspronkelijke overeenkomst bepalingen te maken voor het geval van stilzwijgende verlenging, die van artikel 10 afwijken.

Artikel 11

De agentuurovereenkomst zal zich voordoen in een der drie volgende varianten :

- a. een overeenkomst voor bepaalde tijd of in zeldzame gevallen voor een bepaald object, bijvoorbeeld de liquidatie van een voorraad ;
- b. een overeenkomst voor onbepaalde tijd ;
- c. een overeenkomst voor bepaalde tijd, maar met de mogelijkheid van vervroegde beëindiging, bijvoorbeeld een agentuurovereenkomst aangegaan voor tien jaar, met de mogelijkheid deze op te zeggen na vijf jaar.

Het onderhavige artikel houdt zich niet bezig met de eerste variant ; hetgeen partijen overeengekomen zijn strekt hun tot wet.

Wat de beide andere varianten aangaat, bevat dit artikel bepalingen die ontleend zijn aan artikel 75g van de Nederlandse wet.

Het eerste lid geeft aan dat de opzeggingstermijn, tenzij partijen anders zijn overeengekomen, vier maanden zal bedragen gedurende de eerste drie jaar looptijd van de overeenkomst ; na drie jaar zal die termijn vijf maanden bedragen en na zes jaar zes maanden. De maximumopzegtermijn zal bijgevolg worden bereikt na een looptijd van de overeenkomst van zes jaar.

Het tweede lid bevat een voorschrift van dwingend recht ; partijen vermogen niet een termijn korter dan één maand overeen te komen. Dit voorschrift heeft slechts praktische betekenis voor het geval, dat partijen een kortere termijn zouden zijn overeengekomen ; in dat geval zal de termijn verlengd worden tot één maand. Voor het overige kunnen partijen de termijnen regelen zoals zij dit wensen en, zo niets overeengekomen is, zal de termijn van vier maanden van lid 1 gelden.

De bepaling van het derde lid, inhoudende dat de opzegging moet worden gedaan tegen het einde van een kalendermaand, bevat niet een voorschrift van dwingend recht ; in dit opzicht wijkt deze bepaling af van artikel 75g, lid 2, van de Nederlandse wet.

Men kan de vraag stellen, wat het gevolg is van een opzegging op een termijn, die korter is dan die welke, volgens hetgeen hierboven is uiteengezet, tussen de partijen geldt.

Drie oplossingen kunnen overwogen worden :

- a. de opzegging is van nul en gener waarde ; de overeenkomst zal in stand blijven ;
- b. de opzegging heeft effect, maar niet dan tegen de dag waarop zij effect zou hebben gehad bij regelmatige opzegging ;
- c. de opzegging heeft het gewilde gevolg ; de overeenkomst neemt een einde, maar de onregelmatige opzegging roept een verbintenis in het leven tot betaling van schadevergoeding.

Uit het hierna volgende artikel 13 blijkt, dat deze laatste oplossing is aanvaard. Het verdient vermelding, dat deze oplossing eveneens geldt, in geval van een ontijdige opzegging van een overeenkomst voor bepaalde tijd.

Artikel 12

Artikel 12 omschrijft de invloed welke het overlijden van een der partijen heeft op het voortbestaan van de overige betrekkingen, die de agentuurovereenkomst tussen partijen in het leven heeft geroepen.

De leden 1 en 2, welke regels van regeland recht bevatten, zijn van toepassing zowel op een overeenkomst voor bepaalde tijd als op een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Terwijl in beginsel, behoudens afwijkend beding, de overeenkomst door het overlijden van de handelsagent eindigt, wordt als het de principaal is die overlijdt, bij het ontbreken van een desbetreffende bepaling in de overeenkomst het voortbestaan van deze overeenkomst aangenomen. Dit verschil vindt zijn verklaring in de economische omstandigheden. In het algemeen komt het bij de handelsagent aan op zijn persoonlijk optreden, terwijl wat de principaal betreft meestal de onderneming als zodanig en niet zozeer de persoon van de eigenaar de factor is, die beslissend is voor de voortzetting van de zaken.

Toch werd het nuttig geoordeeld een bepaling op te nemen analoog aan het tweede lid van artikel 75h van de Nederlandse wet ; in geval van overlijden van de principaal kunnen diens erven evenals de handelsagenten de overeenkomst beëindigen met een termijn van opzegging van vier maanden, welke opzegging moet geschieden binnen negen maanden na het overlijden. Immers ook al is het waar, dat in het algemeen het wegvallen van het hoofd van de onderneming geen onoverkomelijk bezwaar oplevert voor de voortzetting van zaken, toch zal soms de instandhouding van de bedrijvigheid een bron van ernstige moeilijkheden kunnen worden.

Het zal duidelijk zijn, dat de bepaling van het tweede lid zonder betekenis is, indien partijen in hun overeenkomst dit geval anders hebben geregeld.

Op te merken valt, dat de gemeenschappelijke bepalingen geen regeling bevatten met betrekking tot het faillissement van een der partijen. In de drie landen treft men de regels betreffende de invloed van faillietverklaring op wederkerige overeenkomsten — regels die van land tot land verschillen — aan bij de algemene regeling van het faillissement. Dit is de reden, dat ook voor de agentuurovereenkomst de oplossing moet worden gevonden in het kader van de wetgeving op het faillissement.

Artikel 13

Dit artikel, dat is ontleend aan artikel 75i van de Nederlandse wet gaat er van uit dat iedere partij een einde vermag te maken aan de overeenkomst, zelfs zonder inachtneming van de overeengekomen of wettelijke termijn van opzegging. De partij die getroffen wordt door de ontijdige beëindiging van de overeenkomst, zal niet in rechte het in stand blijven van de overeenkomst vermogen te vorderen, doch zij zal, als het geval zich voordoet, schadevergoeding kunnen eisen.

Deze afwijking van het gemene recht wordt gerechtvaardigd door de omstandigheid, dat de agentuurovereenkomst gebaseerd is op de harmonie, die er moet heersen tussen personen die samenwerken. Wanneer dit voor de overeenkomst wezenlijk element niet langer aanwezig is, moet iedere partij de mogelijkheid hebben een einde aan de betrekkingen te maken, doch onder verplichting de andere partij schadeloos te stellen, tenzij de onmiddellijke beëindiging te billijken is vanwege een dringende reden. Het verdient de aandacht, dat het begrip « dwingende reden » niet noodwendig een fout van de kant van de wederpartij onderstelt. Indien de dringende reden voortvloeit uit een foutief gedrag van de wederpartij, zal deze, afgezien van de sanctie die in de verbreking gelegen is, zich veroordeeld kunnen zien tot betaling van de schadevergoeding; daarop doelt het tweede lid.

De onmiddellijk ingaande beëindiging van de overeenkomst kan niet achteraf worden gegrond op een dringende reden, indien de omstandigheid die men als dringende reden wil inroepen niet onverwijld aan de wederpartij was medegedeeld.

Als voorbeeld van een dringende reden voor de principaal kan men noemen: de faillietverklaring van de agent, het aannemen van steekpenningen door de agent of het inbreuk maken op bepalingen van het contract, welke de agent verbieden om voor eigen rekening zaken te doen, dan wel op te treden als vertegenwoordiger van concurrerende ondernemingen; voor de agent: de aanstelling van een tweede agent, hoewel hem volgens de agentuurovereenkomst uitsluitende bevoegdheid toekwam, of het in artikel 9

behandelde geval dat de principaal geen gebruik maakt van de diensten van de agent dan wel daarvan in een belangrijk geringere mate gebruik maakt dan de agent mocht verwachten.

Men zou kunnen betogen, dat de in alinea 1 voorkomende woorden « en zonder dat de wederpartij daarin toestemt » overbodig zijn, omdat de partijen altijd vrij staat in onderling overleg een overeenkomst te beëindigen. Dit zinsdeel is ontleend aan de Nederlandse wetgeving, waar het ingevoerd is door een amendement van de Kamer (8). Men wilde boven twijfel stellen, dat al is er in de wet een minimum termijn voor opzegging bepaald, waarvan partijen tevoren bij het aangaan harer overeenkomst niet mogen afwijken, niettemin een opzegging op een termijn korter dan dit minimum rechtmatig is, indien de wederpartij op dat ogenblik er mee instemt.

Het vierde lid, ontleend aan de Nederlandse wet, artikel 75i, lid 7, is ingegeven door de wenselijkheid om een partij te beschermen tegen het toepassen door de wederpartij van het begrip dringende reden op een wijze die strijdig is met de goede trouw. Deze bepaling belet partijen niet om in het contract te voorzien, dat als een daarin omschreven geval zich mocht voordoen, dit een dringende reden zal opleveren.

Artikel 14

De bron van artikel 14 is artikel 75m van de Nederlandse wet, dat zelf overgenomen is van artikel 1639w van het Burgerlijk Wetboek betreffende de arbeidsovereenkomst.

De grondgedachte van het artikel is, dat er twee grondig verschillende groepen van gevallen zijn waarin het gewenst is dat een partij zich tot de rechter kan wenden met het doel te bereiken dat er een einde komt aan de handelsagentuurovereenkomst.

Het gaat niet om een ontbinding van de overeenkomst met terugwerkende kracht, maar om een ontbinding voor de toekomst. Vandaar in de Franse tekst het gebruik van het woord « résiliation » (9).

De eerste grond voor de vordering tot ontbinding is de dringende reden. De ervaring leert, dat de in artikel 13 gebezigde omschrijving van de dringende reden: « omstandigheden die tengevolge hebben dat van de partij, die de overeenkomst beëindigt, redelijkerwijs niet kan gevergd worden de overeenkomst te laten voortduren », in bepaalde gevallen aanleiding kan geven tot twijfel. De eenzijdige beëindiging door een der partijen overeenkomstig artikel 13 brengt dikwijls een risico mee en, wanneer het een overeenkomst van lange duur betreft, een zeer zwaarwegend risico.

(8) Vergelijk Canes, Arbeidscontract, blz. 268/269.

(9) Vergelijk de toelichting blz. 61 van het Belgische wetsontwerp tot invoering van de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek (wet van 30-12-1961).

Immers, indien de wederpartij met de beëindiging geen genoegen neemt en de rechter van oordeel is, dat er geen dringende reden aanwezig was, blijkt daaruit dat de overeenkomst onrechtmatig beëindigd werd en is de partij die de overeenkomst beëindigd heeft tot schadevergoeding gehouden. Het is om deze reden dat artikel 14 voor een partij die meent dat er aanleiding is tot beëindiging wegens een dringende reden, de mogelijkheid opent om, zonder zelf de overeenkomst te beëindigen, zich tot de rechter te wenden met het verzoek een dadelijk of na korte tijd ingaande ontbinding uit te spreken. De partij wiens gedrag de ontbinding rechtvaardigt, zal schadevergoeding verschuldigd zijn. Het derde lid verwijst naar artikel 15, hetwelk dit punt behandelt.

De tweede reden op grond waarvan men een voortijdige beëindiging van de overeenkomst kan vragen is als volgt omschreven : « verandering in de omstandigheden, welke van dien aard is, dat de billijkheid eist dat aan de overeenkomst dadelijk of na korte tijd een einde wordt gemaakt ». Zoals reeds gezegd is deze bepaling ingegeven door artikel 75m van de Nederlandse wet. Echter is de gedachte, welke daaraan ten grondslag ligt, ook voor het Belgische en Luxemburgse recht niet nieuw.

Bij de regeling van de maatschappij komt een bepaling voor die voorziet in een situatie vergelijkbaar met die tussen principaal en handelsagent ; in beide figuren werken personen samen tot één doel. Artikel 1871 van de *Code civil*, waarvan artikel 1684 van het Nederlandse wetboek een vertaling is, schept voor een vennoot de mogelijkheid aan de rechter de ontbinding te vragen van de overeenkomst van maatschap op grond van wettige redenen. Onder dit begrip worden niet alleen gebracht gevallen van wanprestatie van de wederpartij, doch ook — onvoorziebare zowel als voorzienbare — omstandigheden buiten wanprestatie, zoals ernstige en duurzame onenigheid tussen de vennoten of de duurzame slechte toestand van de zaken der vennootschap⁽¹⁰⁾. Voorts kent het Belgisch recht nog een dergelijke tussenkomst van de rechter voor de arbeidsovereenkomst, de handelshuur en de pacht, waarbij deze zijn beslissing neemt na de belangen van beide partijen te hebben afgewogen.

Tussen de gevallen waarin artikel 14, lid 1 onder b, toepassing zal vinden en de gevallen waarop artikel 13 het oog heeft, bestaat het volgende onderscheid. In artikel 13 betreft het omstandigheden van zodanige aard, dat zij rechtvaardigen, dat de principaal of de agent ontslag geeft of ontslag neemt op staande voet, hetgeen in de Nederlandse wet genoemd wordt « om dringende redenen » ; dit ontslag zal gepaard gaan met een recht op schadevergoeding, zo dikwijls de oorzaak gelegen is in een gedraging van de wederpartij waarvoor deze een verwijt treft. In artikel 75m spreekt de Nederlandse wet van « gewichtige redenen » ; het zijn omstandigheden, die rechtvaardigen dat de rechter de overeenkomst dadelijk of na enige tijd doet eindigen. Hij zal daarbij de belangen van partijen afwegen en kan

(10) Vergelijk Frédéric, IV nr 259, Planiol et Ripert XI, nr 1065.

ingevolge het vierde lid bij ontbinding van de Overeenkomst aan een der partijen een vergoeding toekennen.

Het is van belang hier te vermelden wat de ervaring is geweest, die men in Nederland met deze nieuwe instelling heeft opgedaan.

Rechtspraak op artikel 75m is niet bekend; daarentegen zijn er talrijke beslissingen gepubliceerd aangaande artikel 1639w van het Burgerlijk Wetboek, dat de ontbinding van arbeidsovereenkomsten betreft (11).

Een beschouwing van deze beslissingen toont aan, dat men op dit gebied geen algemene regels kan geven, doch dat alles zal afhangen van de bijzondere omstandigheden van elk geval rekening gehouden met de belangen van beide partijen.

Bovendien blijkt duidelijk uit de bedoelde rechtspraak, dat men voor een goede werking van deze instelling moet kunnen beschikken over een versnelde procedure; de uitspraak moet op korte termijn vallen.

De wetgever in Nederland heeft als oplossing aanvaard een request-procedure waarbij de wederpartij geroepen wordt voor de kantonrechter, wiens uitspraak niet vatbaar is voor hoger beroep. Het onderhavig artikel regelt dit punt niet; de wetgever van ieder der drie landen moet er naar streven op dit stuk een bevredigende oplossing te vinden.

Tenslotte wordt opgemerkt, dat artikel 14 slechts een mogelijkheid toevoegt aan de vorderingen en verweren, waarover partijen bij de agentuurovereenkomst reeds beschikken uit kracht van de algemene beginselen van het verbintenissenrecht, waaronder de vordering op grond van artikel 1184 van het Belgische en Luxemburgse Wetboek en artikel 1302 van het Nederlandse B.W.

Artikel 15

Het betreft hier de vaststelling van de schadevergoeding welke de wederpartij verschuldigd is in de navolgende gevallen:

Een der partijen is getroffen door een verbreking zonder inachtneming van een termijn of heeft de overeenkomst verbroken gezien onder voorgeven van een dringende reden, welke blijkt niet gegrond te zijn (artikel 13, lid 1); een partij was gedwongen de overeenkomst op staande voet te verbreken vanwege een dringende reden of haar beëindiging door de rechter te doen uitspreken op grond van omstandigheden welke een dringende reden opleveren (artikel 14, lid 1 onder a).

Het grondbeginsel voor de vergoeding, dat men terugvindt in artikel 75j van de Nederlandse wet, is: de toekenning aan de getroffen partij van een schadevergoeding bestaande in een gefixeerd bedrag, welke die partij ontheft

(11) Men zie het overzicht bij E.W. Catz, Arbeidsovereenkomst, blz. 131 e.v.

van ieder bewijs omtrent de hoogte van het werkelijk geleden nadeel en dat gelijk is aan het loon, dat de handelsagent zou hebben ontvangen in geval van een normale beëindiging van de overeenkomst.

Hoe moet men de grondslag van deze gefixeerde schadevergoeding bepalen? Als regel zal het zijn het loon toekomende over het tijdvak van twaalf maanden dat aan de verbreking voorafging. Zo schrijft artikel 75j, tweede lid, van de Nederlandse wet voor, dat ter berekening van het loon wordt aangenomen het gemiddeld loon van de handelsagent over de laatst voorafgegane twaalf maanden of, indien de overeenkomst kortere tijd heeft bestaan, over die tijd.

Dit voorschrift is niet overgenomen, omdat een tijdvak van twaalf maanden niet als enig criterium kan worden aanvaard. Er kunnen zich allerlei figuren voordoen, waarbij de toepassing daarvan onmogelijk of dwaas zouden zijn. Men denke aan agentuurovereenkomsten die betreffen zeer kostbare goederen of prestaties, doch die slechts weinig talrijke transacties meebrengen: verkoop van vliegtuigen, onderhandelingen omtrent het instellen van onderzoeken met het oog op de exploitatie van mijnen; het kan voorkomen dat geen enkele transactie is tot stand gebracht in de loop van de twaalf maanden die aan de verbreking voorafgingen.

Deze overwegingen hebben tot de slotsom geleid, dat het voor de vaststelling van het gefixeerde bedrag voldoende is te bepalen, dat rekening moet worden gehouden met het in de voorafgaande tijd verdiende loon en met alle terzake in acht te nemen factoren.

De toepassing van het lid 1 zou kunnen leiden tot buitensporige uitkomsten. Men mag b.v. aannemen dat in geval van een overeenkomst voor tien jaar, welke na twee jaar verbroken wordt, de toekenning van een som vertegenwoordigende het loon over acht jaar, bovenmatig zou zijn: de rechter heeft daarom krachtens het tweede lid en overeenkomstig artikel 1639r, lid 5, van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek, de bevoegdheid het bedrag aan te passen aan hetgeen naar billijkheid gerechtvaardigd is.

De getroffen partij kan in plaats van het gefixeerde bedrag, geregeld in leden 1 en 2, volledige vergoeding van de geleden schade vorderen, onder gehoudenheid dan de omvang daarvan te bewijzen (lid 3). Dit lid is ontleend aan artikel 75i, lid 3, van de Nederlandse wet.

Niet is overgenomen de bepaling van artikel 75j, lid 3, volgens welke moratoire interesten beginnen te lopen van de dag waarop de agentuurovereenkomst is geëindigd.

Deze bepaling gaf aanleiding tot bezwaren van Belgische en Luxemburgse zijde, omdat zij niet overeenstemt met de in artikel 1153 van het Burgerlijk wetboek gestelde regel van gemeen recht. Krachtens de interpretatie, aan dit artikel in België en Luxemburg gegeven, zal de schuldeiser die op een koopman een vordering uit hoofde van een handelsverrichting heeft, de moratoire interesten doen ingaan door een per eenvoudige brief gedane

ingebrekestelling. De noodzaak van de afwijking van artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek wordt in België en in het Groothertogdom Luxemburg niet gevoeld. Men bemerke overigens dat er, inzake uit de arbeidsovereenkomsten ontstane schuldvorderingen geen uitzondering wordt gemaakt op artikel 1153.

Artikel 16

Tot 30 juli 1963 bevatte in geen der drie Beneluxlanden de wet een bepaling, die de strekking heeft een vergoeding toe te kennen aan de handelsagent, die de principaal — of de werkgever zo het een handelsreiziger betreft — een aanzienlijke en duurzame vergroting van zijn klantenkring heeft bezorgd.

Evenwel treft men in de moderne wetgevingen een stroming aan, die zich richt op een vergoeding voor de handelsagent (12). In België is onlangs bij de wet van 30 juli 1963 houdende vaststelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers het principe ingevoerd (art. 15) waarbij aan de handelsvertegenwoordiger in bepaalde gevallen, een vergoeding wordt toegekend voor de klanten die hij bezorgd heeft.

De Regeringen hebben een bepaling opgesteld met een dwingend karakter, maar die, naar hun voorstelling, slechts toepassing zal vinden in wel omschreven gevallen. Om een aanspraak op vergoeding in het leven te roepen is het niet voldoende, dat de hoeveelheid zaken of het aantal klanten van de principaal bij het einde van de agentuurovereenkomst is vermeerderd zonder dat de eigen krachtsinspanning van de agent de oorzaak daarvan was. Bovendien moet de vermeerdering aanmerkelijk en vooral duurzaam zijn.

Ook al is de rechter geroepen naar billijkheid over het bedrag van de vergoeding te oordelen, niettemin stelt de wet een maximum vast: de beloning van één jaar, berekend naar het gemiddelde van de laatste vijf jaar of, indien de overeenkomst korter heeft geduurd, naar het gemiddelde van de gehele duur daarvan. Men vindt ditzelfde maximum in artikel 418u, lid 2, van de Zwitserse wet. Deze voor de rechter geldende limiet belet partijen niet om in hun contract een hogere vergoeding overeen te komen.

Het artikel bevat geen bepaling dat de aanspraak vervalt in geval van beëindigen van de overeenkomst door de principaal wegens een dringende reden, zoals de Duitse, Franse en Zwitserse wetten. Dit is met opzet geschied: het is immers mogelijk, dat tussen de ernstige tekortkoming van de handelsagent, welke de beëindiging rechtvaardigde en de ontwikkeling van de klantenkring generlei verband bestaat. Het eerste lid laat de rechter de vrijheid naar billijkheid te beslissen.

De aanspraak op vergoeding is een vermogensrecht van de agent en gaat daarom bij zijn overlijden over op zijn erven, ook al is de agentuurovereenkomst geëindigd door het overlijden van de agent.

(12) Zie de Zwitserse wet artikel 418u, de Duitse wet, artikel 89b, de code français du travail, artikel 29.

Artikel 17

In de meeste wetgevingen van West-Europa treft men bepalingen aan omtrent het concurrentiebeding. Ingevolge artikel 1637x van het Nederlandse wetboek, krachtens artikel 75f van toepassing op de handelsagenten, moet het beding schriftelijk worden overeengekomen. De Belgische wet op het bedieningscontract, artikel 26, verklaart nietig een concurrentiebeding in overeenkomsten waarbij het loon een bedrag van 150.000 frank per jaar niet overschrijdt; de wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut der handelsvertegenwoordigers bepaalt de eisen, waaraan dit beding moet voldoen. De Luxemburgse wet van 7.6.1937, die een wettelijke regeling geeft voor het arbeidscontract van bedienden — zoals zij is gewijzigd door de wet van 20.4.1962 — verbiedt het concurrentiebeding wanneer het loon 150.000 frank per jaar niet bereikt (13). In ieder geval is de draagwijdte van het beding steeds beperkt wat betreft de aard van het werk van de werknemer en wat aangaat de gelding in tijd en omvang van gebied.

Het voorschrift van het eerste lid, dat een schriftelijke overeenkomst eist, komt overeen met de voormelde Nederlandse wet en met de wetgeving in Duitsland (artikel 90a) en Zwitserland (artikel 418d).

Het tweede lid is ingegeven door het derde lid van artikel 1637x van de Nederlandse wet en artikel 18 van de Belgische wet van 30 juli 1963. Dit lid bepaalt, dat de principaal geen rechten kan ontleen aan een in de overeenkomst gemaakt concurrentiebeding wanneer aan de overeenkomst een einde is gekomen tengevolge van gedragingen van de principaal waarvoor hem verwijt treft.

De gevallen waarop deze bepaling het oog heeft, zijn stuk voor stuk opgesomd in het tweede lid van artikel 17 van de modelwet. De rechterlijke uitspraak, vermeld onder c, omvat de ontbinding door de rechter, geregeld in artikel 14, zomede de ontbinding uitgesproken krachtens artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek (14).

De leden 3 en 4 komen overeen met de leden 2 en 3 van het meerge-noemde artikel 1637x.

Ingevolge het derde lid kan de rechter op verzoek van de handelsagent het beding geheel dan wel gedeeltelijk wat betreft de duur of het bestreken gebied tenietdoen. Indien de handelsagent door het beding onbillijk wordt benadeeld, houdt de rechter rekening met de rechtmatige belangen van de principaal; mogelijk zal de omstandigheid, dat deze, overeenkomstig artikel 16, aan de agent een vergoeding ter zake van een aanzienlijke vergroting van de klantenkring moet betalen, een rol in zijn beslissing kunnen spelen.

(13) Het cijfer van fr. 150.000 kan krachtens de wet van 20-4-1962 worden gewijzigd; het is gekoppeld aan het indexcijfer 100 van de maand januari 1948.

(14) Artikel 1302 van het Nederlandse burgerlijk wetboek.

In het vierde lid zijn de termen « boete of schadevergoeding » gebezigd, omdat men alle gevallen heeft willen omvatten, die in de praktijk voorkomen.

De bevoegdheid welke de rechter krachtens dit lid heeft, om de bij de overeenkomst tegen inbreuk op het concurrentiebeding bedreigde gevolgen te matigen, indien het bedongen bedrag hem bovenmatig voorkomt, betekent niet, dat dit bedrag de werkelijke schade niet zou kunnen te boven gaan; een strafbepaling heeft een preventief karakter, dat men goed doet niet uit het oog te verliezen.

Artikel 18

Het verdient aanbeveling op het stuk van verjaring zo min mogelijk af te wijken van het gemene recht. Daarom wordt een korte verjarings-termijn in het leven geroepen voor slechts twee soorten van vorderingen: die welke beogen schadevergoeding te verkrijgen in geval van onmiddellijke beëindiging van de overeenkomst (artikel 13) of in geval van haar ontbinding door de rechter (artikel 14), en die welke ten doel hebben een vergoeding voor aanbreng van klanten te verlangen (artikel 16). Toepassing van de verjaringstermijn van het gemene recht in deze gevallen zou tot rechts-onzekerheid aanleiding geven.

Voor de op artikel 13 gegronde vorderingen voorziet de Nederlandse wet in artikel 751 een verjaring door verloop van zes maanden. In het onderhavige artikel is deze termijn verlengd tot een jaar, omdat de vaststelling van het te vorderen bedrag, dikwijls nasporingen en berekeningen van ingewikkelde aard zal vergen, terwijl soms eerst aan het einde van een jaar kan blijken, wat precies aan de agent toekomt.

Artikel 19

Het werd gewenst geacht, de bepalingen van de modelwet welke van dwingende aard zijn, in dit artikel op te sommen ten einde twijfel daaroemtrent te voorkomen.

In het analoge artikel van de Nederlandse wet (artikel 75p) zijn bepalingen opgesomd waarvan alleen niet mag afgeweken worden ten nadele van de handelsagent, terwijl bovendien dit verbod niet geldt indien de agent een rechtspersoon is.

De Regeringen zijn van oordeel dat van de in dit artikel opgenoemde bepalingen, met uitzondering van artikel 16, lid 2, ook niet behoort te worden afgeweken ten nadele van de principaal. Zij zagen ook geen afdoende redenen om voor de rechtspersonen een afwijkende regeling te treffen.